

Araştırma Makalesi / Research Article

YASADIŞI UYUŞTURUCU TİCARETİNİN TERÖR ÖRGÜTLERİ ÜZERİNDE ETKİLERİ

Muhammet Faruk ÇAKIR*

EFFECTS OF ILLICIT DRUG TRADE ON TERRORIST ORGANIZATIONS

Öz

Uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirler, bazı terör örgütlerinin başlıca finansman kaynağıdır. Uyuşturucu gelirleri her türlü faaliyetin finansmanında kullanılabileceği için, terör örgütlerinin amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan uyuşturucu gelirleri örgüt yapısını, örgüt bütünlüğünü, örgütün sivillerle ilişkilerini ve örgütün dışarı (diğer yasadışı örgütlenmeler, kendisine karşı mücadele ettiği devlet ve uluslararası aktörler) ile ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu makalede, uyuşturucu ticaretinin örgütler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltma çabaları, açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılarak incelenmektedir. Örnekler, FARC, PKK ve Taliban örgütlerinden verilmektedir. Bu örgütlerin, uyuşturucu ticaretinin örgüte zarar verici etkilerini çeşitli yöntemlerle yumuőattıkları; fakat uyuşturucu gelirleri sayesinde güçlendikleri durumlarda, şiddet eylemlerinin hedefinde yer alan devletlerle ve uluslararası aktörlerle ilişkilerinde daha belirgin olumsuzluklar ile karşılaştıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yasadışı Uyuşturucu Ticareti, Terörizmin Finansmanı, FARC, PKK, Taliban.

Abstract

Drug-related activities have become a major source of income for some terrorist groups. The income earned from drug trade helps terrorist organizations to advance their political goals as it can be used to finance all kinds of activities. However, involvement in drug trade is likely to affect organizational structure, organizational cohesion, the relations between the organization and its constituencies, and the relations between the organization and other actors (i.e. other illegal organizations, the state and international actors). This article explores the negative effects of drug trade on terrorist groups and their efforts to mitigate such effects by using information derived from open sources. Examples are given from FARC, PKK and Taliban. It is observed that these groups developed practices that help them reduce harmful effects of drug trade.

* Dr. Öğr. Üyesi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, e-posta: muhammetfaruk.cakir@pa.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0787-0047>.

Makale Gönderim Tarihi: 31.11.2019 <https://doi.org/10.11616/basbed.v20i53206.640913>

Makale Kabul Tarihi : 08.03.2020

However, getting stronger through drug money produces much more serious side effects on terrorist organizations' relations with the state and international actors.

Keywords: Illicit Drug Trade, the Financing of Terrorism, FARC, PKK, Taliban.

1. Giriş

Yasadışı uyuşturucu ticareti¹, dünya geneli dikkate alındığında 1980'li yıllara kadar terörizmin finansmanında önemli bir gelir kaynağı haline gelmemiştir. Birçok terör örgütü ağırlıklı olarak siyasi/ideolojik gerekçelerle uyuşturucu işine belirgin şekilde karışmaktan uzak durmuştur. Aşağıda inceleneceği gibi Soğuk Savaşın bitişi sonrasında terör örgütleri yaklaşımlarını değiştirmiş ve uyuşturucu ticaretini başlıca gelir kaynaklarından biri haline getirmiştir. Bu süreçte irili ufaklı çok sayıda örgüt, az veya çok uyuşturucu ticaretine bulaşmıştır. Örgütlerin savundukları ideoloji veya ulaşmayı öngördükleri siyasi hedeflerin niteliği, onların uyuşturucudan gelir elde etmesini engellememiştir. Örneğin, FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri), Aydınlık Yol (Peru), Tamil Kaplanları (Srilanka), PKK, ELN (Ulusal Kurtuluş Ordusu – Kolombiya), IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu), AUC (Kolombiya Birleşik Öz-Savunma Güçleri), Ebu Sayyaf Grubu (Filipinler), Taliban (Afganistan), El-Kaide, DEAŞ, FETÖ gibi örgütler Marksist, milliyetçi ve dini motifli ideolojilerden birini (veya aynı anda birden fazlasını) savunduklarını iddia etmelerine rağmen şu veya bu şekilde uyuşturucu ticaretine karışmışlardır.

Uyuşturucu gelirleri, özellikle büyük miktarlara ulaştığında terör örgütlerinin yaşamlarına ve güçlenmelerine ciddi katkıda bulunmaktadır. (Freeman, 2011: 462-463). Diğer taraftan, aşağıda incelenecek terör-suç bağlantısı tezi ile ilgili literatürde belirtildiği gibi, uyuşturucudan gelir elde edilirken kullanılan yöntemler ve girilen ilişkilerin, örgütün kimliği, örgüt içi dengeler, üyelerin örgüte bağlılığı ve lidere sadakati, örgütün ilişkileri (rakip terör örgütleriyle ve suç örgütleriyle, kendisine karşı faaliyet yürüttüğü devletle ve diğer devletlerle ilişkileri) bakımından olumsuzlar üretmesi söz konusudur.

Bu makalede uyuşturucu ticaretine en çok karışan örgütlerin, aldıkları önlemler sayesinde siyasi kimliklerini koruyabildikleri, aynı anda hem terör hem de organize suç örgütü olarak varlıklarını sürdürdükleri

¹ Bu makalede “yasadışı uyuşturucu ticareti” ifadesi, uyuşturucu bitki tarımı, uyuşturucu madde imalatı ve uyuşturucu kaçakçılığı yapmayı veya bu faaliyetlerden dolayı gelir elde etmeyi kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Bundan sonra kısaca “uyuşturucu ticareti” diye ifade edilecektir.

varsayımı değerlendirilecektir. Bu amaçla öncelikle terör örgütlerinin uyuşturucu ticaretine yönelmesi olgusu ve başlıca nedenleri belirtilecektir. Daha sonra uyuşturucu işine yönelmenin terör örgütlerinin varlığını sürdürmesi bakımından sonuçları, terör-suç bağlantısı tartışmasında belirtilen görüşler ışığında açıklanacaktır. Bu çerçevede uyuşturucu ticaretinin örgütleri siyasi amacından uzaklaştırması ve terör örgütlerinin uyuşturucu ticaretinin yol açtığı olumsuzlukları azaltma çabaları da ele alınacaktır. Son olarak uyuşturucu işine karışmanın terör örgütlerinin çevresi ile ilişkilerine etkisi değerlendirilecektir.

2. Terör Örgütlerinin Uyuşturucu Ticaretine Yönelmesi

Terör örgütlerinin uyuşturucu ticaretine yönelmesinde belirleyici neden, gelir elde etmektir. İlgili literatürde terör örgütlerini gelir kaynakları bulmak için yoğun çaba harcamaya sevk eden iki temel gelişmeye sıklıkla atıf yapılmaktadır. İlk gelişme Soğuk Savaşın bitişiyle birlikte terör örgütlerine dış devlet desteğinin azalmasıdır (Freeman, 2011: 465). Soğuk Savaş döneminde süpergüçler, rekabetin yoğun olduğu coğrafyalarda kendileri ile birlikte hareket eden devletlere (vekil devletlere) önemli miktarlarda yardım vermişlerdir. Vekiller de bu yardımların bir kısmını kendi coğrafyalarında, karşı kampta yer alan devleti hedef alan örgütleri desteklemek için kullanmışlardır. Devletlerin örgütlere sağladığı maddi desteğin miktarı kesin olarak belli değildir. Genel kanaat bu miktarın örgütlerin faaliyetlerini düzenli olarak sürdürmelerini yetecek bir miktar olduğu yönündedir. Soğuk Savaş bitince vekilleri destekleme uygulaması sona ermiştir. Böylece vekil devletlerin de örgütlere destek sağlama imkanları iyice azalmıştır. Azalan dış destek, örgütleri yeni kaynaklar bulma arayışına yöneltmiştir (Hutchinson ve O'Malley, 2007: 1095; Williams, 2012: 28). İkinci gelişme, 11 Eylül saldırıları sonrasında terörün finans kaynaklarına karşı alınan önlemlerdir. Bu önlemlerin etkisini göstermesi, terör örgütlerinin kaynak sıkıntısını ağırlaştırmıştır. Yeni kaynaklar üretebilmek arayışına giren örgütler genel olarak kaçakçılığa yönelmiş, kendileri için şartlar uygun olanlar ise uyuşturucu işine de girmişlerdir (Freeman, 2011: 466, 468; Hutchinson ve O'Malley, 2007: 1095).

Bahsedilen dönemde aslında terör örgütleri faaliyet gösterdikleri alanlarda gelir getirebilecek her türlü kaynağa (fidye için adam kaçırma, değerli maden çıkarma ve kaçakçılığı, petrol ürünleri kaçakçılığı, eski eser kaçakçılığı ve insan ticareti gibi) ilgi göstermişlerdir (Williams, 2012: 39-42). Ancak uyuşturucu, çok miktarda gelir elde etme potansiyeli nedeniyle her zaman dikkat çeken bir kaynak olmuştur. Uyuşturucu kolay transfer edilebilen bir maddedir. Uyuşturucunun üretildiği yerdeki fiyatı

ile nihai tüketicinin ödediği fiyat arasında muazzam farklılık vardır ve bazen bu fark binlerce kat olabilmektedir. Bu fiyat farkı, çiftçiden nihai tüketiciye kadar aradaki aktörlerin yüksek gelir elde etmesi için yeterlidir. Dahası örgüt, uyuşturucu ticaretinden çok değişik vesilelerle kendisine pay alabilmektedir. Örneğin, uyuşturucu bitkisini yetiştiren çiftçiden, hammaddenin saflaştırıldığı imalathanelerden ve elde edilen ürünü ülke dışına çıkaranlardan vergi veya komisyon adı altında para alınması, uyuşturucuyu sokakta satanlardan komisyon alınması imkânı mevcuttur.

Uyuşturucu sektörünün yüksek miktarda gelir sağlama potansiyeline rağmen, çeşitli nedenlerle sadece belli sayıda örgüt uyuşturucudan büyük miktarda ve sürekli gelir sağlamıştır. Birincisi, bir örgütün uyuşturucudan büyük miktarda gelir elde etmesi, faaliyet gösterdiği alanda etki sahibi olmasına bağlıdır. Aksi takdirde bir defalık veya az gelir getiren boyutta uyuşturucu işine karışmak söz konusu olacaktır. Çünkü örgüt yeterince güçlü değilse Meksika’da olduğu gibi veya 1980’li yıllarda Kolombiya’da olduğu gibi uyuşturucu kartelleri alanda söz sahibi olacaktır. İkincisi, örgütün uyuşturucunun çok miktarda ekildiği alanlarda veya uyuşturucu ticareti bakımından kendisine avantaj sağlayacak bir coğrafyada faaliyet göstermesi önemlidir. Nitekim uyuşturucudan yüksek miktarda gelir sağladığı tahmin edilen örgütlerden FARC, Taliban, Peru’daki Aydınlik Yol gibi örgütler koka ve haşhaşın başlıca ekim alanlarında konumlanmış örgütlerdir. PKK ise Afganistan’dan Batı Avrupa’ya uyuşturucu sevkiyatında söz sahibi olmasını sağlayan bir coğrafyada faaliyet yürütmektedir. Ayrıca örgüt, Batı Avrupa’daki bağlantıları vasıtasıyla uyuşturucunun pazarlanmasında da söz sahibidir. Özellikle ABD kaynaklarında uyuşturucudan önemli miktarda gelir elde ettiğine vurgu yapılan Hizbullah örgütü (Hernández, 2013: 49) de hem kısmen bir geçiş ülkesi olan hem de kendisinde haşhaş ekilen Lübnan’da konumlanmış bir örgüttür. Ancak belirtmelidir ki bu örgütün daha çok Latin Amerika’daki bağları üzerinden uyuşturucu işine karıştığı iddiaları (örneğin bakınız, Hernández, 2013: 42-44), coğrafi konumla ilgili yukarıda ifade edilen görüşü zayıflatmaktadır. Üçüncüsü, alternatif kaynaklardan gelir elde etmeyi başarabilen örgütler, güçlü örgütler olsalar bile uyuşturucu işine fazla girmemişlerdir. Örneğin, IRA, El-Kaide ve DEAŞ gibi örgütlerin de uyuşturucudan bir miktar gelir elde ettikleri bilinmektedir. Ancak bu gelir, adı geçen örgütlerin başlıca gelirlerinden biri olacak düzeye ulaşmamıştır. Örneğin, El Kaide’nin başlıca gelir kaynağı varlıklı bağışçılar olmaya devam etmiştir. 2004’te Madrid saldırılarını yapan hücrede olduğu gibi, uyuşturucu gelirleri sadece otonom hücrelerin faaliyetlerinin finansmanında başlıca kaynak olmuştur (Congressional Research Service, 2010: 27-28).

Günümüzde uyuşturucu ile alakalı gelirleri en fazla dikkat çeken üç örgüt FARC, PKK ve Taliban'dır. Bu örgütlerin uyuşturucu işine girmelerinin kendilerine özgü nedenleri bulunmakla birlikte, başlıca neden gelir elde etmektir. Her bir örgütün toplam gelir miktarı belli olmadığı gibi uyuşturucu ile alakalı gelirlerin miktarı hakkında da farklı rakamlar mevcuttur. Aynı zamanda her bir örgütün geliri zaman içinde dalgalanmalar göstermektedir. Yine de yaygın kanaate göre bu üçü içinde uyuşturucu ticaretine en fazla dahil olan grup FARC örgütüdür. PKK ve Taliban'ın da ona yakın düzeyde uyuşturucu işine karıştığı değerlendirilebilir.

Marksist ideolojiyi benimseyen FARC, örgütün davasına zarar verir kaygısıyla uzun bir süre (1964'te kuruluşundan 1982 yılına kadar) uyuşturucu işinden uzak durmuştur. Bu dönemde örgütün maddi imkânları kısıtlıdır. Küba'dan aldığı destek ve yardım da sınırlıdır. FARC, kırsal alanda aktif olan bir örgüttür. Kolombiya'nın kuzeyindeki şehirleşmiş bölgelerde zaten zayıf olan gücü, 1990'lı yıllarda Kolombiya hükümetinin operasyonları sonucunda iyice azalmıştır. Örgüt, ülkenin doğusunda ve güneyindeki dağlık bölgelerde faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Eş zamanlı olarak 1990'lı yıllarda Kolombiya'nın güneyi dünyada en fazla koka yaprağı (kokain macununun hammaddesi) yetiştirilen alan haline gelmiştir. Çünkü Peru'nun koka yetiştiricileri ve uyuşturucu kaçakçılarına karşı aldığı önlemler, bu ülkede koka yetiştirilmesini zorlaştırmıştır. 1990'ların ilk yıllarında Medellin ve Kali kartellerinin dağıtılmasından da yararlanan FARC, bölgedeki koka yaprağı üreten köylüleri büyük toprak sahiplerine karşı korumuş ve karşılığında koka yaprağından ve kokain macunundan küçük bir miktar vergi almaya başlamıştır. 2000'li yıllarda örgüt uyuşturucu işine daha fazla karışmıştır. Örgütün hammaddeyi saflaştırmak için imalathaneler kurduğu veya mevcut imalathanelerden haraç aldığı, ayrıca kokainin uluslararası nakliyesinde rol üstlendiği bilinmektedir (Otis, 2014: 3-5).

FARC'm uyuşturucu bağlantılı gelirlerinin 2000'li yılların ortalarında zirveye ulaştığı düşünülmektedir. Ancak gelirlerin miktarına dair rakamlar farklıdır. Bu gelirin asgari 100 milyon dolardan azami birkaç milyar dolara kadar ulaştığı iddiaları mevcuttur. Çeşitli tahmin yöntemlerine göre örgütün uyuşturucudan 2000'li yıllarda ortama 400 ila 500 milyon dolar civarında gelir sağladığı makul kabul edilmektedir. Bu rakamın Kolombiya hükümetinin örgütle mücadelesi, ABD'nin örgüte karşı aldığı önlemler ve örgütün alternatif gelir kaynakları bulması sonucunda tekrar azaldığı tahmin edilmektedir (Otis, 2014: 8-11; Saab ve Taylor, 2009: 464-465).

PKK terör örgütü de 1980'lerin ortalarından itibaren uyuşturucu ticaretinden önemli miktarda kaynak elde etmiştir. Kurulduğu yıllarda PKK, Marksist-Leninist ideolojiye sıkı bağlılığını ilan eden ve aynı zamanda etnik Kürtlerin Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarının bir kısmını kapsayacak şekilde ayrı bir devlet kurmasını hedefleyen bir örgüttür. Örgüt, ideolojisi ve NATO üyesi olan Türkiye'yi hedef alması dolayısıyla eski Sovyet bloğu ülkelerinden maddi kaynaklar elde edebilmiştir. Soğuk Savaş bitince PKK'nın da dış desteği azalmıştır. Ancak 1991 yılındaki Körfez Savaşından yenilgi ile çıkan Irak'ta merkezi hükümet, Kürt nüfusun yoğun yaşadığı kuzey Irak bölgesinde hâkimiyetini neredeyse kaybetmiştir. Bundan yararlanan PKK, Türkiye sınırından başlayıp Kandil dağlarını da içeren bir alanı kendi üs bölgesi haline getirmiştir.

PKK, Irak'ın kuzeyindeki denetimine ilaveten İran'da sahip olduğu bağlantıların da katkısıyla, uyuşturucu ticaretini yönlendirme kabiliyetini de edinmiştir. Bu ticaretin bir kısmı, örgütün gözetimi altında Türkiye'de üretilen eroinin pazarlanması ile ilgilidir. Ancak örgüt uyuşturucu gelirlerini ağırlıklı olarak özellikle Afganistan'dan gelen eroinin Kuzey Irak ve Türkiye üzerinden Balkanlara ve Batı Avrupa pazarına ulaştırılmasındaki rolü dolayısıyla elde etmektedir. Bu bağlamda örgüt eroin sevkiyatı yapan kaçakçılara geçiş imkânları sağlamaktadır. Ayrıca örgüt, eroini ve diğer uyuşturucuları Batı Avrupa'da dağıtan çetelerden de haraç almaktadır. Kimi tahminlere göre Batı Avrupa ülkelerinde PKK ile bağlantılı olarak uyuşturucu satanların oranı yüzde seksene kadar ulaşmıştır (Freedman ve Levitt, 2009). PKK'nın da bu faaliyetlerden elde ettiği gelire dair farklı rakamlar mevcuttur. Resmi kaynaklar örgütün uyuşturucu bağlantılı gelirlerini bir milyar dolardan fazla olduğunu belirtmektedir. Örgütün uyuşturucu gelirlerini en az gösterenler ise yıllık 100 milyon dolar rakamını vermektedir. Tam rakam ne olursa olsun, önemli olan uyuşturucu bağlantılı gelirlerin PKK'nın finansmanında başlıca iki kaynaktan biri haline gelmesidir -diğeri Avrupa'daki sempatizan ve üyelerin çeşitli yöntemlerle sağladığı gelirlerdir (Eccarius-Kelly, 2012: 241; Johnsson ve Cornell, 2008).

İdeolojilerini İslam dininin kaynaklarına atıfta bulunarak kurgulayan gruplar arasında uyuşturucu geliri en fazla dikkat çeken örgüt Taliban'dır. Taliban, 1996-2001 yılları arasında Afganistan'ı yönetmiştir. Afganistan'da afyon üretmek için yapılan haşhaş ekimi, Taliban'dan önce de vardır² ve Taliban iktidardan uzaklaştıktan sonra da devam etmiştir.

² Çeşitli *Mücahid* grupları Soğuk Savaş sonrasında ABD'den aldıkları fonlar kesildiğinde haşhaş ekimine yönelmiştir. Zamanla Peştun nüfusun yoğun

Taliban, iktidarının başlarında dış tanınma elde etme çabaları çerçevesinde haşhaş ekiminin azaltılması için mücadele etmiştir. Batılı ülkelerden beklenen tanınma gelmeyince haşhaş ekiminin yayılmasına göz yummuştur. Örgüt, 2001 yılı sonunda iktidardan düşürülmesinden sonra, yönetime karşı isyan etmiştir. Bu yeni dönemde örgütün uyuşturucu bağlantılı gelirlere ihtiyacının arttığı tahmin edilmektedir (Hernández, 2013: 49-50).

Taliban'ın uyuşturucu gelirin önemli bir kısmını haşhaş ürününden ve imalathanelerden alınan vergilerin oluşturduğu tahmin edilmektedir. Zamanla örgütün uyuşturucu işine doğrudan karıştığı, bu çerçevede örgütün afyonun Pakistan sınırına ulaştırılmasında rol aldığı ve örgüte mensup komutanların kendi afyon imalathanelerini kurdukları iddia edilmektedir. Taliban'ın uyuşturucudan elde ettiği gelirlere ilişkin kesin rakamlar var olmamakla birlikte, örgütün yılda yüz milyon dolardan az olmamak üzere gelir sağladığı, ayrıca son yıllarda örgütün uyuşturucu işine daha fazla girmesi sonucunda gelirin arttığı tahmin edilmektedir. Afganistan hükümetinin 2017 yılında yaptığı askeri harcamaların 181 milyon dolar olduğu dikkate alındığında (Trading Economics, 2008) Taliban'ın uyuşturucu gelirleri sayesinde Afgan hükümeti ile kıyaslanabilecek düzeyde maddi kapasiteye sahip olduğu düşünülebilir.

Sonuçta, terör örgütlerinin Soğuk Savaş sonrası dönemde artan uyuşturucu ticaretine yönelimi, 11 Eylül olayları sonrası dönemde hızlanarak devam etmiştir. Uyuşturucu bağlantılı gelirler, FARC, PKK ve Taliban gibi örgütlerin varlığını sürdürmesine ciddi katkı yapmaktadır. Ancak uyuşturucudan gelir elde edilmesi olgusu ve gelirin elde edilme tarzı, terör örgütlerinin kendisini ve örgütün çevresi ile ilişkilerini negatif etkileme potansiyeline de sahiptir. Aşağıda bu konular ele alınacaktır.

3. Uyuşturucu Ticaretine Yönelmenin Terör Örgütleri Üzerinde Etkileri

Terörizmi yöntem olarak benimseyen örgütlerin varlıklarını sürdürmeleri ve etkinliklerini artırmaları, faaliyetlerinin finansmanı için maddi kaynak sağlamaları ile yakından bağlantılıdır. Fakat maddi kaynak bulmak için yapılan faaliyetlerin büyük bir kısmı, örgütlerinin siyasal amaçları ile çelişebilmekte; örgüt yapısı, örgüt içi uyum ve güven ile alakalı sorunlar çıkarabilmektedir. Bu sorunlar aşağıda sırası ile değerlendirilecektir.

yaşadığı alanlar (Afganistan'ın doğusu ve güneyi) başlıca haşhaş ekim alanları haline gelmiştir. Peştunlar, Taliban örgütünün dayandığı etnik gruptur (Labrousse, 2005: 173).

Terör örgütlerinin ayırt edici unsurlarından biri, siyasi amaçlarla hareket eden yapılar olmalarıdır.³ Terörizme başvuranlar, uygulanan şiddeti, siyasi amacın (veya amaçların) elde edilmesinde bir araç olduğu için meşru görmüşlerdir. Nitekim modern terörizmin ilk örneği olarak gösterilen Jakobenler (Fransız devrimi döneminde, 1793-1794 yılları arasında iktidarda kalan siyasi akım), özgürlükleri yücelten cumhuriyet yönetimini koruma adına şiddetin gerekli olduğunu iddia etmişlerdir. Daha sonra ortaya çıkan ve terörizm yöntemini kullanan bireyler ve örgütlerin tamamı, bir ideal, bir dava için şiddete başvurduklarını belirtmişlerdir.

Siyasi amaçları dikkate alındığında terör örgütleri genellikle siyasi, ekonomik, sosyal, dini vb. içerikli köklü değişim talep eden (bu anlamda devrimci) yapılardır. Nitekim günümüzde terör örgütlerinin ilan edilen amaçları arasında mevcut yönetimi değiştirip yerine kendi değerleri ve ilkelerine dayanan yeni bir yönetim kurmak, ülke topraklarının bir kısmında bağımsızlık elde etmek ya da başka bir ülkeye katılmasını sağlamak (ayrılıkçı terör), belli bir coğrafi alan üzerinde bölge dışı devletlerin etkisini ortadan kaldırmak ve kendi ideolojik hegemonyasını tesis etmek gibi amaçlar yer almaktadır.

Köklü siyasi değişim isteği çoğu zaman terör örgütlerini siyasi sürece dâhil olma, meşruiyet ve/veya siyasal hâkimiyet arayışı içinde olmaya yöneltmektedir. Bu çerçevede örgütlerin temsil ettiklerini iddia ettikleri kitleden mümkün olan en geniş desteği almaları büyük önem taşımaktadır. Geniş destek alabilmek için örgütler, devletin çeşitli nedenlerle götüremediği (terör örgütlerinin alanda etkili olması gibi) veya götürmek istemediği hizmetleri bizzat kendileri ya da kendileri ile bağlantılı yasal görünümlü kurumlar eliyle sağlamayı hedeflerler. Örgütler kendi denetimleri altındaki alanlarda ise yerel düzeyde düzen kurmaya çalışır. Bu, bir çeşit devlet benzeri bir yapı kurma çabasıdır (Cook, 2011: 27; Hausken ve Gupta, 2015: 144; Hutchinson ve O'Malley, 2007: 1104; Williams, 2012: 58).

Yukarıda değinilen hususlar dikkate alındığında bir terör örgütünün uyuşturucu ticaretine yönelmesi, siyasi amaçla çelişen bir iş yapması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla uyuşturucu ticaretinin en belirgin etkisi, terör örgütünü ideolojik-siyasi saikle davranmak yerine suç örgütlerinde olduğu gibi kar maksimizasyonu ile davranmaya

³ Terörizmin herkesin mutabık kaldığı bir tanımı henüz yapılmamıştır. Bununla birlikte, şiddetin siyasi/sosyal/ideolojik nitelikteki amaçlara ulaşmak için sistematik olarak kullanılması, terörizmin “en önemli ve en az tartışma konusu olan” özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Wright-Neville, 2012: 400).

yöneltmesidir (Cook, 2011: 23). Aslında terör örgütlerinin finansman sağlamak için yapacağı faaliyetlerin birçoğu siyasi amaçtan uzaklaştırıcı faaliyetlerdir.⁴ Elde edilen gelir örgütün faaliyetleri için kullanılsa bile, sonuç değişmemektedir. Örgüt, gelir getirici faaliyetlerine odaklandığı ölçüde siyasi amaçlardan uzaklaşma daha belirgin hale gelecektir. En son aşamada ise gelir getirici faaliyetler araç olmaktan çıkıp amaç haline gelebilmektedir. Uyuşturucu ticaretini finans kaynağı olarak benimseyen terör örgütlerinde ise gelir getirici faaliyetin öne çıkma süreci başlıca iki nedenle daha hızlı yaşanabilmektedir. Birincisi, uyuşturucu ticaretine karışan örgütler, bu ticaretin ileri aşamalarında rol almak eğilimindedir. Çünkü uyuşturucu ticaretinin uluslararası nakliye ve sokakta satış gibi ileri aşamalarına karışmak, vadettiği yüksek gelir dolayısıyla cezbedicidir. Nitekim terör örgütlerinin uyuşturucu işine vergilendirme (haraç alma) düzeyinde girdikten sonra kısa sürede daha ileri aşamalarında rol üstlenmeye kalkıştıklarına ilişkin çok sayıda örnek mevcuttur. (Williams, 2012: 58). İkincisi, uyuşturucu ticareti, organize suç örgütlerinin faaliyet alanıdır. Terör örgütleri bu alana girdiklerinde, organize suç çeteleri ile çeşitli düzeylerde işbirliği yapmaları veya onların yöntemlerini ve örgüt yapılarını taklit etmeleri söz konusu olmaktadır.

Bu noktada şu soru gündeme gelmektedir: Suç örgütleri ile stratejik ilişkiler geliştirmek veya suç örgütlerinin yöntemlerini benimsemek, bir terör örgütünü kimliğinden ne kadar uzaklaştırır veya onu organize suç örgütüne dönüştürür mü? Bir terör örgütünün uyuşturucuya yönelmesi dolayısıyla amaçlarından ne kadar uzaklaşacağını belirlenmesinde, listelenmesi neredeyse mümkün olmayacak sayıda faktör etkili olabilir. Terör örgütünün kapasitesi, suçtan elde edilecek gelire ihtiyacı, ideolojik duruşu, örgüt yapısı, sosyal tabanı ile ilişkileri, aldığı dış desteğin derecesi, hangi coğrafyada faaliyet gösterdiği, suçtan elde ettiği gelirin miktarı, suç örgütlerinin hangi uygulamalarını taklit ettiği, hangi suç örgütleri ile bağlantı kurduğu ve hedef aldığı devletin örgüte cevap verebilme kapasitesi gibi faktörler bunlardan sadece bazılarıdır. Dolayısıyla belli bir nedenin varlığına dayanarak sonuca ulaşmak yanıltıcı olabilir.

Gelir sağlamak amacıyla suç işlenmesi ve suç örgütleri ile ilişkiler geliştirilmesinin terör örgütlerinin yapısını nereye kadar değiştireceği meselesi, terörizm literatüründe yoğun tartışılan bir konudur. Tartışma

⁴ Üyelik aidatı alınması, hayır kurumları eliyle fon toplanması ve gönüllülük esasına dayanan diğer gelir getirici faaliyetler, bir terör örgütünün meşruiyetini destekçileri gözünde pekiştiren ve dolayısıyla örgütün siyasi amaçları ile çelişmeyen faaliyetlerdir (Freeman, 2011: 470-471).

1990'lı yıllarda narko-terörizm kavramının tedavüle girmesi ile başlamıştır ve halen devam etmektedir. Bu tartışmada terör-suç bağlantısı tezini savunanlara göre terör örgütlerinin ve suç örgütlerinin birbirlerinin yöntemlerini öğrenmeleri ve bunları benimsemeleri olgusu nedeniyle ve ayrıca taraflar arasında gelişen simbiyotik ilişkiler nedeniyle terör örgütü ile organize suç örgütü arasındaki fark belirsiz hale gelmektedir. Belirsizlik ileri düzeye ulaştıkça yeni bir örgüt türü (terör örgütü gibi görünen bir organize suç örgütü) ortaya çıkmış demektir. Karşı görüşe göre ise, iki tür örgüt işbirliği yapabilir ve birbirlerinin yöntemlerini de öğrenebilir. Hatta kimi terör örgütleri siyasi amaçlarını yitirip suç örgütüne de dönüşebilir. Fakat tam dönüşüm istisnai bir durumdur. Asıl olan, iki tür örgüt arasındaki amaç farkının kaybolmadığıdır. Gelişen bağlantıların terör-suç bağlantısı tezini doğrulayacak boyutlara ulaştığını kanıtlayan yeterince veri mevcut değildir (Schmid, 2004: 2-3, 9-11; Williams, 2012: 29-32).

Terör-organize suç bağlantısı tartışmasında nihai kanaat henüz oluşmamıştır. Ancak bu tartışma kapsamında belirtilen görüşler şu hususları açıkça ortaya koymaktadır: Uyuşturucu ticareti ve diğer suçlardan gelir sağlama, terör örgütlerinin siyasi kimliği ile uyumlayabilir, hiyerarşik yapısında değişimi teşvik edebilir ve örgüt içinde ideolojik kaygılar ile hareket edenler ile maddi kazanç kaygısı ile hareket edenler arasında gerilime yol açabilir. Siyasi kimliğe ters düşme konusu yukarıda anlatıldığı için, diğer konulara aşağıda değinilecektir.

Terörizmin siyasi amaca yönelik oluşu, dolaylı olarak terör örgütlerin yapısını da etkilemektedir. Siyasi amaçla yapılan eylemler, siyasi otoriteyi hedef alır veya sivillere yönelik olduğunda da siyasi otoriteyi zayıflatmak için tasarlanmıştır. Terör örgütünün eylemleri nedeniyle otoritesi sarsılan, istikrarı bozulan devlet (şayet eylemler bölgesel veya küresel düzeyde zarar verici ise çok sayıda devlet) örgüte karşı mücadeleye girişir. 20. yüzyılın ikinci yarısında devletin mücadelesi karşısında varlığını sürdürmek isteyen terör örgütleri, özellikle de Marksist ideolojiyi benimseyenler, hiyerarşik örgüt yapısını ve güçlü liderliği benimsemişlerdir. Ayrıca hiyerarşik örgütlenme bu dönemde iş dünyasında ve yönetimde de hakim örgütlenme anlayışıdır (Dishman, 2005: 218).

Hiyerarşik yapının alternatifi, ağ tipi örgüt yapısıdır. Ağ tipi örgütler, birimlerin ileri düzeyde otonom olduğu ve işlerin esneklik ilkesine göre görüldüğü yapılardır. Dishman (2005: 239) ağ türü örgütlenme ile ilgili çalışmalara atfen şu tespitite bulunmaktadır: “Ağ tipi örgütler dağınık hücrelerden veya bireylerden oluşan ağ bağlantıları içeren yapılardır. Yapıyı birbirine bağlayan unsurlar, benzer inançlar, ideoloji, doktrin ve

hedeflerdir. Merkezi komuta-kontrol, bir merkez veya öne çıkan bir lider mevcut değildir. Hücreler yatay iletişime geçer ve hücrenin faaliyetlerini yürütmesi için gerekli olan iletişimi sağlamak için teknolojinin yoğun kullanımı söz konusudur.”

Terör örgütlerinin ağ tipi örgüt yapısına yönelmesinde uyuşturucu ticaretinin gerektirdiği esnekliği sağlama ihtiyacının etkisi vardır. Ayrıca hangi nedenle ortaya çıkarsa çıksın ademi merkeziyetçi yapı, uyuşturucu ticaretine yönelişi kolaylaştırmaktadır. Örneğin, El Kaide'nin kendi kendini finanse eden hücrelerinde söz konusu olan tam ademi merkeziyet, bu hücrelerin eylemlerini sadece uyuşturucu ticareti ve diğer suçlardan sağlanan gelirlerle finanse etmeye yöneltmektedir (Dishman, 2005: 245-246). FARC, PKK ve Taliban örneklerinde, ademi merkeziyetçilik farklı düzeylerde ve farklı nedenlerle ortaya çıkabilmiştir. Örneğin, adı uyuşturucu ticareti ile en fazla anılan FARC örgütünde, uyuşturucu işine yoğun karışıldığı yıllarda, eş zamanlı olarak merkezi otoritenin de önemli ölçüde zayıfladığı gözlemlenmiştir. PKK'nın da örgüt yapısında otonomiye yönelme ortaya çıkmıştır. Buna rağmen PKK otonom birimler üzerinde merkezin denetimini sağlamayı başarmıştır (Eccarius-Kelly, 2012: 237, 248-250). Taliban ise kendine özgü nedenlerle ademi merkeziyetçi yapıya sahiptir. Yerel birimlerin kendi kaynaklarını kendileri temin etmemesine öncelik verilmektedir. Bu durum örgütün yerel birimlerinin uyuşturucu ticaretine karışmasını kolaylaştırmaktadır.

Ancak örgütlerin kaynak bulma ihtiyacı, ademi merkeziyetçiliğe yönelten tek neden değildir. Bilişim ve ulaştırma alanlarında gerçekleşen teknolojik ilerlemeler, yeni bir aşamaya ulaşan küreselleşme olgusu ve bu olguya eşlik eden bilgi toplumunun ortaya çıkışı da 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yönetimin söz konusu olduğu her alanda ağ tipi örgütlenmeyi tercih edilir hale getirmiştir. Organize suç örgütleri ve terör örgütleri de bu genel değişimden etkilenmiştir (Dishman, 2005: 238-240). İlâveten, terörizmin finans, insan ve silah kaynaklarına karşı devletlerin ulusal düzeyde aldığı önlemler ve bu alanlarda uluslararası işbirliği faktörlerin, örgütleri ademi merkeziyetçiliğe yöneltmekte etkisinin uyuşturucu ticaretine yönelme faktöründen daha fazla olduğu değerlendirilmektedir. El-Kaide'nin bütünüyle otonom birimlerden oluşması, bu konuda en bariz örnektir (Dishman, 2005:238-240, 243). Dolayısıyla, terör örgütlerinin ağ tipi örgütlenmeye yönelmesini sadece uyuşturucu ticaretinin gerektirdiği esneklik ile açıklamak isabetli olmayabilir.

Gelir getirici faaliyetlere ağırlık veren terör örgütlerinde, iç denge de bu faaliyetlerden etkilenebilir. Bir terör örgütü içinde iki grup üye bulunmaktadır; ideolojiye ve örgütün siyasi çıkarlarına öncelik veren

üyeler (misyona sahipleri) ve maddi kazançta önem verenler üyeler (çıkarıcılar). Bir terör örgütünün siyasi amaçlar için faaliyet yürüttüğü dikkate alındığında esas olan, misyon sahiplerinin örgütte söz sahibi olmasıdır. Ancak örgüt, özellikle uyuşturucudan büyük miktarda gelir elde etmek isterse, suç örgütlerini taklit etmek veya suç örgütleri ile işbirliği yapmak durumunda kalmaktadır. Her ikisini de yapabilecek kabiliyet, çıkarıcılar diye adlandırdığımız kimselerde vardır. Dolayısıyla örgütün uyuşturucudan elde edilen gelire ihtiyaç arttığında çıkarıcıların örgüt içindeki sayısı da artabilir. Onların sayısı arttığında ise örgütün, üyelerinin şahsi kazanç motivasyonu ile hareket ettiği bir örgüte dönüşmesi ihtimali de artmaktadır (Hausken ve Gupta, 2015: 145-146, 153).

Uyuşturucu ticaretine karışma olgusunun bizzat kendisi, bu ticaret yürütülürken suç örgütleri ile kurulan bağlantılar ve örgüt içinde üye kompozisyonunda değişim, örgütte iç uyumu da bozabilir veya örgüt ile sivil destekçiler arasındaki ilişkilerde sorunlara neden olabilir. Her şeyden önce örgüt uyuşturucu ticaretine karıştığında misyoner üyelerin örgüt içinde sayıları artacak olan çıkarıcılara tepki göstermesi, örgütte disiplini ve dayanışma duygusunu zayıflatabilir (Eccarius-Kelly, 2012: 250). Daha da önemlisi, uyuşturucu hakkında toplumsal algılar dünyanın birçok yerinde (Kolombiya ve Peru gibi uyuşturucunun yerel kültürde belli ölçüde yer ettiği ülkelerde daha az olmak üzere) oldukça negatiftir. Uyuşturucudan gelir elde etmek genellikle meşru bir faaliyet olarak algılanmaz.⁵

Ayrıca, terör örgütleri militanlarından ve destekçilerden, dava için maddi fedakarlıklar yapmalarını bekleyen yapılardır. Diğer taraftan militanlar ve destekçiler de örgütün kurumsal yapısının ve bu yapıda görev alanların davaya uygun davranması beklentisine sahip olabilmektedir.⁶

⁵ Bu noktada, suç işlemek vasıtasıyla elde edilen gelirlerin eskiden beri terörizmin finansmanında kullanıldığı, dolayısıyla örgüt eylemlerinin finansmanı için suç işlenmesi olgusunun örgüt militanları ve destekçileri tarafından içselleştirildiği itirazı yapılabilir. Nitekim fidye için adam kaçırmaya, banka soygunu ve işyerlerinin soyulması gibi eylemler hemen her zaman modern terörizmin gelir kaynakları arasında yer almıştır. Bu tür eylemleri yapanların şahsi gelir sağlaması durumlarında örgütün siyasi amacından sapılması ve eylemlerin örgütün tabanı tarafından gayri meşru görülmesi ihtimali vardır. Ancak uyuşturucu ticaretinde bu ihtimal daha yüksektir.

⁶ Örgütlerin davalarına bağlılığı, terör örgütlerinin faaliyetlerini yoğunlaştırdığı alanlarda yaşayan sivil nüfus tarafından sürekli olarak değerlendirmeye tabi tutulan bir durumdur. Sivillerin örgütü desteklemeleri, büyük ölçüde bu değerlendirmeye göre şekillenmektedir (Bhattacharya, 2017: 23).

Uyuşturucuya yönelik algı olumsuzsa, uyuşturucu ticaretinden gelir sağlamanın davaya aykırılığı gündeme gelebilmekte ve bunun sonucunda örgüte destek veren kitlelerin örgüte ilişkin algısı değişebilmektedir.⁷ Özetle uyuşturucu ticareti, militanların lidere bağlılığının zayıflaması ve örgüte kitle desteğinin azalması risklerini içermektedir. Bunlar terör örgütlerinin varlığını sürdürmeleri ile alakalı risklerdir.

4. Uyuşturucudan Gelir Sağlanmasının Getirdiği Riskleri Azaltma Çabaları

Terör örgütleri, uyuşturucudan gelir sağlamanın örgüt kimliği, yapısı, iç dengeleri ve meşruiyeti bakımlarından riskler içerdiğinin farkındadır. Bazı terör örgütlerinin geçmişte veya şimdi uyuşturucuya bulaşmaktan sakınmaları veya uyuşturucu ile alakalı faaliyetlere yönelmekte isteksiz davranmışları (Freeman, 2011: 463), bahsedilen risklerin terör örgütleri tarafından ciddiye alındığını göstermektedir. Uyuşturucu işine ileri düzeyde bulaşan örgütler de bu risklerin farkındadır. Onların kimi tercihleri ve iş yapma usulleri, uyuşturucuya bulaşmanın risklerini azaltma çabaları olarak da yorumlanabilir. Aşağıda bunlardan önemli görülenleri anlatılacaktır.

Birincisi, örgütün ideolojisini canlı tutmak ve gerekli durumlarda revizyon yapmaktır. İdeolojik canlılık, örgütün siyasi amaçlarına bağlı kalmasını ve militanların örgüte sadakatini kuvvetlendiren, çıkar saikiyle hareket edilmesi ihtimalini ise azaltan bir faktördür (Saab ve Taylor, 2009: 459). Örgütün ideolojisini koruması, eğer başka çabalarla desteklenirse, gelir sağlamak amaçlı suç işlenmesinin olumsuz etkilerini zayıflatmakta daha fazla rol oynayabilir. Bundan dolayı ileri düzeyde uyuşturucu işine girmesine rağmen siyasi kimliğini koruyabilen örgütlerin ideolojiye her zaman önem verdikleri söylenebilir. Örneğin PKK, her zaman ideolojiye kuvvetli vurgu yapmıştır. Örgüt, 1980'li yıllarda Marksist-Leninist kimliğini öne çıkarmış, Soğuk Savaş sona erince etnik ayrılıkçı söyleme ağırlık vermiş, 2000'li yıllarda ise Murray Bookchin'in "toplumsal ekoloji, kominalizm ve konfederalizm" tezlerinden esinlenen ve bu tezleri totaliter bir yönetim anlayışı ile harmanlayan bir dünya görüşünü savunmaya başlamıştır (Bila, 2017: 21-25, 49-50, 206-209). Taliban ise dini bir retorikle ifade edilen ve aynı zamanda etnik Peştunları gözetilen ideolojisine sıkı bağlılık iddiasını sürdürmüştür (Labrousse, 2005: 170). FARC örgütü de katı Marksist-

⁷ Örneğin, ileri düzeyde uyuşturucu işine girmenin FARC örgütü içinde ve örgütün faaliyet alanında yaşayan insanlarla iletişimde ortaya çıkardığı sorunlar için bakınız, Bhattacharya (2017: 22) ve Day (2011: 51-53, 55).

Leninist söylemini yumuşatmış olmasına rağmen, eşitlikçi-sol ideolojiye bağlılık iddiasını vurgulamaya özen gösteren ve görüşmeler sürecine kadar da rejim değişikliği çabası içinde olan bir örgüttür (Cook, 2011: 22-23, 28; Labrousse, 2005: 172; Saab ve Taylor, 2009: 460).

İkincisi, uyuşturucu işine karıştığını reddetmek, uyuşturucu konusundaki tutumunu zorunlulukla açıklamak veya uyuşturucuyu düşmana zarar verme aracı olarak görmektir. Bu ikincisi ile ilgili çabalar, ideolojiye yapılan vurgu ile birlikte düşünüldüğünde örgüt kimliğinin korunmasına katkıda bulunabilir. İdeolojiye vurgu yapan örgütler, kural olarak uyuşturucudan gelir sağladıklarını kabul etmez. FARC örgütü bile uyuşturucu işine karıştığını Kolombiya hükümeti ile yapılan görüşmelerin ileri bir aşamasında kabul etmiştir.⁸ Ayrıca FARC, örgüt yetkililerinin uyuşturucu ile alakalı herhangi bir konuda kamuoyu ile bilgi paylaşılmasını yasaklamıştır (Labrousse, 2005: 173). PKK da uyuşturucudan gelir elde ettiğini gösteren açık delilleri reddetmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2007: 75-76). Özellikle örgüt ile bağlantılı yayın organları, bu tür delilleri propaganda olarak göstermek için çok büyük çaba sarf eder (Eccarius-Kelly, 2012: 247). Örgütün kurucusu Abdullah Öcalan da yargılandığı mahkemede yaptığı savunmasında uyuşturucuyu insanlık suçu olarak nitelendirmiş ve kendinden emir alanların uyuşturucu ticareti yapmadığını söylemiştir. Ona göre sadece örgütün kurallarından sapanlar, uyuşturucu işine bulaşmışlardır (Hürriyet Gazetesi, 02.06.1999).

Ayrıca FARC ve Taliban, koka ve haşhaş tarımını zorunluluk tezi ile normalleştirmiştir. Bu teze göre koka ve haşhaş gibi uyuşturucunun hammaddesi olan bitkiler yerel halkın başlıca geçim kaynağıdır. Alternatif bitkilerin tarımına geçilmesi de kolay değildir. Dolayısıyla koka ve haşhaş yetiştirilmezse yerel ekonomi çöker. İşte bu nedenle FARC ve Taliban onların tarımına izin vermektedir. Bu zorunluluk olmazsa, uyuşturucu bitki yetiştirilmesi doğru değildir. Hatta FARC örgütüne göre uyuşturucu, kapitalistlerin toplumu yozlaştırma aracıdır; Taliban'a göre ise Müslüman birey kesinlikle uyuşturucu kullanmamalıdır. Bu örgütler, yerel şartlar nedeniyle yapılmasını zorunlu gördükleri uyuşturucu bitki tarımını, kurdukları yerel düzen çerçevesinde denetlediklerini, böylece uyuşturucu işinin suç örgütleri tarafından yapılmasının engellediklerini de iddia ederler. Söz konusu yerel düzenin

⁸ FARC sözcülerinden Raul Reyes'in 2001 yılında verdiği mülakatta geçen şu sözleri örgütün yalanlama yaklaşımına bir örnektir: "Biz uyuşturucu kaçakçıları değiliz. ... FARC, ülkeyi değiştirmek için 24 saat savaşan erkek ve kadınlardan oluşan bir gerilla ordusudur. Bunun dışında ne söylüyorlarsa yalandır" (Aktaran, Otis, 2014: 4).

güvenlik boyutu, hırsızlık ve cinayet gibi suçlara karşı mücadele, uyuşturucu üretiminin denetlenmesi ve tüketiminin sınırlandırılması (Taliban örneğinde tamamen yasaklanması) unsurlarını da içermektedir (Labrousse, 2005: 172-174, 181; Otis, 2014: 8; Saab ve Taylor, 2009: 469). Ayrıca Taliban, Hizbullah ve El Kaide'ye bağlılık belirten otonom hücreler, uyuşturucu ile alakalı faaliyetleri düşmanla mücadelede meşru bir araç olarak nitelendirmektedir.

Üçüncüsü, terör örgütlerinin kimi uygulamaları, uyuşturucu ticaretine bulaşmanın olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik uygulamalardır. Bunlardan ilki, uyuşturucu bitki yetiştiriciliği ve hammaddenin saflaştırılmasında daha çok rol üstlenmek; hammaddeyi toplama, ülke dışına nakletme ve kullanıcıya satma gibi aşamalardaki faaliyetlerini sınırlı tutmaktır. Diğer bir uygulama, uyuşturucu faaliyetlerinden vergilendirme adı altında haraç ve komisyon alınmasına önem verilmesidir. Üçüncüsü, örgütün bir nevi bütçeye sahip olmasıdır (yani finansmanının merkezi bir anlayışla yönetilmesidir). Bu üç uygulama birbiri ile sıkı sıkıya alakalı uygulamalardır. Örgütler haraç ve komisyon aldıklarında çeşitli faydalar temin ederler. Örneğin, haraç hem gelirdir hem de örgütün otoritesini gösterir. Yine haraç alındığında, örgüt militanları uyuşturucu işine doğrudan girmediği için, militanları yozlaştırıcı etki nispeten azalır. İlaveten haraç gelirleri örgüt bütçesine kolaylıkla aktarılabilecek türden gelirlerdir. Gelirlerin örgüt bütçesine aktarılması özellikle önemlidir. Çünkü gelirler, bütçeye aktarıldıkları ölçüde siyasi amacın gerçekleştirilmesi için, bütçe dışı kaldıkları ölçüde ise kişisel menfaatler için kullanılıyor demektir. Bu hususlar dikkate alındığında FARC, PKK ve Taliban gibi örgütlerin uyuşturucu ticaretinin bazı aşamalarında aktif olmaları, haraç gelirlerine ve bütçeye önem vermeleri tesadüf değildir. Ancak bu uygulamalardan ilk ikisi sadece bilinçli bir tercih olarak değerlendirilemez. Örgüt imkânlarının kısıtlı olması da belirleyici bir faktördür. Çünkü daha fazla kazanç sağlama hırsı, terör örgütlerinin uyuşturucu ticaretinin her aşamasında daha fazla rol üstlenme isteğini canlı tutmaktadır (Cook, 2011: 22; Labrousse, 2005:172-173, 179; Otis, 2014: 12, 18-19; Saab ve Taylor, 2009: 456, 464-465).

Dördüncüsü, uyuşturucudan yüksek miktarda gelir sağlayan örgütler, militanlarının ve sivil destekçilerinin uyuşturucu faaliyetlerinden etkilenmesini önlemeye çalışırlar. Bunu sağlamanın yöntemlerden biri, uyuşturucu ile alakalı işlerin özel görevlendirilen örgüt elemanlarca yapılmasıdır. Uzun süre varlığını sürdüren ve ideolojiye vurgu yapan terör örgütleri, gelir getirici yasa dışı faaliyetlerini kendi elemanları eliyle

yapma kapasitesi geliştirmişlerdir.⁹ Bu sayede, uyuşturucu kaçakçısı örgütlerle yakın bağlar geliştirme ihtiyacını azaltmışlardır (Hutchinson ve O'Malley, 2007: 1103, 1105). Sonuçta hem diğer militanlar uyuşturucu işlerinin yozlaştırıcı etkisinden korunmuş olur, hem de suç örgütleri ile kurulacak yakın bağlar dolayısıyla örgütün eleştiriyeye maruz kalması engellenmiş olur.¹⁰ Benzeri etkiler doğuran diğer bir yöntem ise aracılar kullanılmasıdır. Aracılar, uyuşturucu çeteleri olabileceği gibi, örgütle bağlantılı legal görünümlü yapılar (dernekler, şirketler vb.) da olabilir. Örneğin FARC, uluslararası nakliye işini daha çok aracılar vasıtasıyla yapmıştır. Ayrıca örgütün sokakta satış işine girdiğine dair çok sınırlı kanıtlar bulunmaktadır (Otis, 2014: 7-8; Saab ve Taylor 2009: 465). PKK'nın uyuşturucu faaliyetlerinin büyük bir kısmı Avrupa'da yoğunlaşmıştır. Örgüt, Avrupa'daki faaliyetlerini kendi çizgisinde hareket eden medya ve sivil toplum yapılanmaları (paravan kuruluşlar) ve uyuşturucu çeteleri vasıtasıyla yürütmektedir (Eccalius-Kelly, 2012: 241; İçişleri Bakanlığı, 2017: 67). Taliban'ın ise son yıllarda uyuşturucu ticaretinin ileri aşamalarında doğrudan rol aldığına ilişkin emareler mevcut olmasına rağmen, örgütün etkili olduğu alanlarda haşhaş ekimi ve eroin imalatı işlerini daha çok yerel düzeyde nüfuz sahibi kişiler yapmaktadır (Labrousse, 2005: 178, 180-181). Terör örgütleri belli bir coğrafi alanda etkili olduklarında, burada kurdukları yerel düzenin bir parçası olarak gelirlerinin bir kısmını yerel halkın refahını artırıcı faaliyetlerde kullanmaları da üçüncü bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bu sayede yerel düzeyde sempati oluşturulmaya çalışılmaktadır. Örneğin, FARC ve Taliban'ın uyuşturucu gelirlerinden bir miktarını bu şekilde kullandığı ifade edilmektedir.

Bu bölümde sonuç olarak ifade edilebilir ki FARC, PKK ve Taliban hem uyuşturucu işini yürüten hem de siyasi emellerini elde etmek için çalışan örgütlerdir. Diğer bir deyişle uyuşturucudan yüksek miktarda gelir sağlamalarına rağmen salt kazanç saikiyle hareket eden yapılara dönüşmemişlerdir.¹¹ Bu sonucun çıkmasında yukarıda değinilen çabaların

⁹ Örneğin, PKK bünyesinde uyuşturucu işlerini yürüten özel birimlerin varlığı Türk güvenlik kuvvetleri tarafından tespit edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 45).

¹⁰ Bu yöntemin istenen sonu vermesi, büyük ölçüde örgütün uyuşturucu faaliyetlerini gizleme ve inkâr etme becerisine bağlıdır.

¹¹ Uyuşturucu ticaretine en çok karışan örgütlerin siyasi amaçlara sahip yapılar olup olmadıkları değerlendirildiğinde, en tartışmalı konumda olan FARC örgütüdür. Nitekim FARC hem devlet yetkilileri hem de terörizm uzmanları ve akademisyenler tarafından siyasi faaliyetlerini uyuşturucu ve diğer suç faaliyetlerini gizlemek amaçlı kullanan bir örgüt, hatta uyuşturucu karteli olarak nitelendirilmiştir. Ancak örgütün ademi merkezîyetçi değişimi sınırlı kalmıştır.

net etkisini ölçmek mümkün değildir. Bununla birlikte, söz konusu çabaların örgütlerin siyasi kimliklerini sürdürmelerine katkıda bulunduğu değerlendirilebilir.

5. Uyuşturucu Ticareti ve Terör Örgütlerinin Diğer Aktörlerle İlişkileri

Uyuşturucu gelirleri özellikle yüksek meblağlara ulaşmaları durumunda terör örgütlerinin yaşamasına ve etkinliklerini artırmasına katkıda bulunur. Ancak bir örgütün güçlenmesi, o örgütün diğer aktörler (devlet dışı aktörler, hedefteki devlet ve diğer devletler) ile ilişkilerinde kendisi bakımından istenmeyen sonuçlar da üretebilmektedir. Bunlardan biri, rakip örgütlerle ve/veya uyuşturucu çeteleri ile çatışma yaşamaktır. Ancak güçlü terör örgütleri bu çatışmalarda kimi ciddi zararlar görseler bile sonuçta çeteler üzerinde hâkimiyet kurmuş veya çetelerle menfaat ilişkileri geliştirmiştir. Örneğin FARC, 1990'lardan itibaren hem çetelerle hem de AUC ve ELN örgütleri ile çatışmalar yaşamıştır. Bu çatışmalarda önemli kayıplar da vermiştir. Ayrıca FARC örgütü ile rakipleri arasındaki çatışmalar, yerel halktan çok sayıda insanın yerlerinden edilmesi ile sonuçlanmıştır. Yerlerinden edilenler arasında örgüte karşı güçlü bir düşmanlık ortaya çıkmıştır. Bunlara rağmen FARC diğerleri üzerinde üstünlük kurmayı veya onlarla menfaat ilişkileri geliştirmeyi başarabilmiştir (Otis, 2014: 4-5, 6, 11; Saab ve Taylor, 2009: 460). Avrupa'daki uyuşturucu çeteleri ile çatışan PKK ise rakiplerini etkisizleştirmeyi nispeten kolay başarmıştır.

Ayrıca örgütün yönetici kadroları, örgütün ideolojik ve finansman bütünlüğünü korumayı başarmışlardır. Son olarak, Kolombiya hükümeti FARC örgütü kaynaklı terörün sonlandırılmasını hedefleyen görüşmeler sürecinde bu örgüte, 2000'li yılların ortalarında görüşmeler sonucunda silahı bırakmayı kabul eden AUC örgütünden farklı olarak, bir uyuşturucu karteli muamelesi yapmamıştır. Görüşmeler, sadece örgütün silah bırakması üzerinde yoğunlaşmamıştır. Taraflar, siyasi sürece katılım, toprak reformu ve koka tarımına son verilmesi başta olmak üzere ülkenin siyasi ve sosyo-ekonomik sorunlarını da görüşmüşlerdir (Otis, 2014: 11-12). PKK ise Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi kurumları tarafından terör örgütü olarak kabul edilmiştir. Örgütün ayrılıkçı amaçlarını gerçekleştirmek için Türkiye, Suriye ve Irak topraklarında yürüttüğü faaliyetlerin akamete uğratılması, örgüte karşı mücadelenin odağında yer almaktadır. Örgütün uyuşturucu dahil finans kaynaklarının yok edilmesi de bu çerçevede değerlendirilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018a; T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018b). Taliban örneğinde de uyuşturucu ile alakalı faaliyetleri, örgütün Afganistan'da iktidarı ele geçirme hedefinde bir değişiklik yapılması ile sonuçlanmamıştır (Hernández, 2013: 50).

Terör faaliyetlerinin uyuşturucu gelirleri ile finansmanı, terör örgütlerinin hedef aldığı devlet ve diğer devletlerle ilişkileri bakımından daha belirgin negatif sonuçlar üretebilmektedir. Çünkü finans imkânı artan örgütler, hedef devlet için ulusal güvenliğe karşı daha ciddi bir tehdide dönüşmektedir. Bu duruma tepki olarak devlet, örgütle mücadeleyi öncelik sırasında üste çıkarabilir, örgütle mücadele için daha fazla güvenlik kuvveti ve kaynak tahsis edebilir, örgütün finans kaynaklarını ve tabanından aldığı desteği zayıflatmaya yönelik daha kapsamlı bir mücadeleye girişebilir. Örneğin, FARC ve PKK tehditlerinin yükseldiği dönemlerde Kolombiya ve Türkiye'nin askeri harcamaları artmıştır (Eccarius-Kelly, 2012: 240-241). Daha da önemlisi hedef devlet, dış destek sağlama çabalarına öncelik verebilir. Özellikle bir terör örgütünü kendileri için zararlı gören devletler, bu örgüt uyuşturucu ticareti vasıtasıyla kapasitesini artırdığında daha ciddi tepkiler verebilir. Bu çerçevede terör örgütünün hedefi olan devlete para, silah, teknik destek ve istihbarat yardımı yapabileceği gibi, örgütle mücadeleyi güçlendirmeye yönelik her türden siyasi desteği de sağlayabilir. Dış destek bu noktaya ulaştığında terör örgütü artık destek veren devletin de hedefi haline gelmiş demektir.

Diğer devletlerin örgütle ilgili tehdit algısının yükselmesi, uyuşturucu sektörüne giren irili ufaklı bütün terör örgütleri için söz konusudur. Bununla birlikte önemli örgütler bakımından bu olgu daha belirgindir. İlk olarak yine FARC örgütünden örnek verirse, 1990'lı yıllarda örgütün gücünün yükselmesi üzerine Kolombiya hükümeti ABD'den yardım istemiştir. Marksist ideolojisi ve uyuşturucu ticaretindeki rolü dolayısıyla FARC örgütünü yükselen bir tehdit olarak değerlendiren ABD, Kolombiya hükümeti ile işbirliğine yönelmiştir. 2000'li yıllarda söz konusu işbirliğinin kapsamı belirgin biçimde genişlemiştir. Bu çerçevede ABD, Kolombiya hükümetine mali ve askeri yardımlarda bulunmuş, istihbarat desteği vermiş, örgütü hem terör örgütü hem de uyuşturucu kaçakçısı bir yapı olarak kabul etmiş ve yakalanan örgüt elemanlarını ABD'de yargılamıştır (Otis, 2014: 6, 8, 10, 13).

PKK da Avrupa'da uyuşturucu ticaretindeki rolü dolayısıyla dış tepki ile karşılaşmıştır. Örgütün uyuşturucu ticaretindeki rolü, ABD ve Avrupa Birliği'nin terör örgütü listelerine dahil edilmesinde önemli bir faktördür. Ayrıca ABD kimi PKK mensuplarını başlıca uyuşturucu kaçakçısı kişiler listesine eklemiş ve onlara karşı yaptırım uygulamaya başlamıştır. Ancak bu tepkilerin örgütün finans ve insan kaynaklarına karşı mücadelede etkisi FARC örgütüne karşı ABD'nin aldığı önlemlerin etkisi ile karşılaştırıldığında oldukça sınırlı kalmıştır.

Taliban örneğinde ise, hem örgütün kendine özgü katı ideolojisi hem de örgütün uyuşturucu ticaretindeki rolü, bölge ülkelerinin aralarındaki görüş ayrılıklarına rağmen Taliban'a karşı ortak mücadele arayışlarına girebilmesinde etkili olmuştur. Örgütün Afganistan'da devam eden ve 2000'li yıllarda giderek artan etkinliği, bölge düzeyinde güvenlik kaygılarını artırmıştır (Gul, 2006). Daha belirgin olarak ABD, Afganistan'daki askeri varlığının devam etmesinin gerekçelerinden biri olarak, Taliban'ın süregiden varlığını göstermiştir (ABD'nin Afganistan'dan çıkmasını sağlamak da Taliban'ın başlıca siyasi amaçlarından biridir). Taliban'ın uyuşturucu ile alakalı faaliyetleri ise ABD'nin Afganistan'a karışmasını dünyaya meşru göstermesini kolaylaştıran bir faktördür (Congressional Research Service, 2010: 21)¹².

6. Sonuç

Uyuşturucu gelirleri, özellikle büyük miktarlara ulaştığında örgütlerin yaşamalarına ve güçlenmelerine ciddi katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan bir terör örgütünün uyuşturucu ile alakalı faaliyetleri, bu örgütün yapısının az veya çok suç örgütüne benzemesine, ideolojik saflığını yitirmesine, lidere ve davaya bağlılığın zayıflamasına, örgüt içinde kendi çıkarlarına öncelik veren kişilerin etkinlik kazanmasına neden olabilir. Bütün bu gelişmeler örgütleri siyasi amaçlarından uzaklaştırabilir. Gelir elde etmeye yönelik faaliyetlerin siyasi amacını elde etmeye yönelik faaliyetlerin önüne geçmesi durumunda ise örgüt, organize suç örgütü nitelikleri ağır basan bir yapıya dönüşebilir.

Bu çalışmada sık atıfta bulunulan üç örgütün uyuşturucu ticaretine karışması, nihai analizde onların kimliklerini tamamen yitirerek dönüşmeleri sonucunu doğurmamıştır. İdeolojiye vurgu yapılması, uyuşturucu bağlantısının kesin bir dille reddedilmesi, merkezi bütçe, haraç niteliğinde gelir sağlanmasına ağırlık verilmesi ve uyuşturucu faaliyetlerinde araçlar kullanılması gibi uygulamalar, onların siyasi niteliklerini korumalarına yardımcı olmuştur. Ancak söz konusu örgütler, uyuşturucu ile alakalı faaliyetleri dolayısıyla hem kendisine isyan ettikleri devletin hem de diğer devletlerin aldığı önlemlere maruz kalmışlardır.

¹² ABD'nin FARK örgütüne karşı Kolombiya hükümeti ile yürüttüğü operasyonunun bir benzerini Taliban'a karşı da planladığı fakat Başkan Obama'nın bu operasyonu onaylamaması nedeniyle hayata geçirilemediği iddiası da mevcuttur (Meyer, 2018). Bu iddia, FARC örgütüne karşı yapılabenzer bir operasyonun Taliban'a karşı da yapılması konusunun ABD'de bazı çevrelerin gündeminden düşmediğini göstermektedir.

Söz konusu üç örgütün uyuşturucu ticaretine katılmasının, bu örgütlerin siyasi kimliklerini tamamen yok etmediği tespiti, terörizmle mücadele bakımından önemlidir. Çünkü terör örgütleri organize suç örgütü olarak değerlendirildiğinde, organize suçla mücadele yöntemleri ön plana çıkacaktır. Eylemlerini uyuşturucu veya diğer suç gelirleriyle kendileri finanse eden otonom hücreler ile mücadelede suçla mücadele yaklaşımının öne çıkması yararlı olabilir. Ancak bu makalede sık atıf yapılan örgütlerde olduğu gibi, kimliklerini koruyan örgütlere karşı çok boyutlu mücadele önemlidir. Schmid'in işaret ettiği gibi çok boyutlu mücadele şu iki ilkeyi de içermelidir: "hukukun üstünlüğü, iyi yönetim, demokrasi ve sosyal adaleti güçlendirmek ... [suretiyle] teröristler ile mücadelede moral üstünlüğü tesis etmek"; ve "teröristlerin ... ideolojileri ve propagandalarına karşı mücadele etmek ve teröristlerin temsil ettiklerini ve onlar adına savaştıklarını iddia ettiği kimselerin gönüllerini kazanma ... mücadelesinde üstünlük elde etmeye çalışmak" (Schmid, 2004:12). Terörle mücadelede suçla mücadele yöntemlerinin öne çıkarılması durumunda, bu iki ilkenin gereklerini yerine getirme çabaları öncelikler listesinde alt sıralara düşebilir.

Kaynaklar

- Bhattacharya, S. (2017), Comparing Civilian Support For Terrorism, *Journal of Strategic Security*, 10(2): s.1-32.
- Bila, F. (2016), *İdeolojik Kodlarıyla Kağıt Üstündeki PKK*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Congressional Research Service (2010), *R41004: International Terrorism and Transnational Crime: Security Threats, U.S. Policy, And Considerations for Congress*, <https://fas.org/sgp/crs/terror/R41004-2010.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.10.2018).
- Cook, T. R. (2011), The Financial Arm Of The FARC: A Threat Finance Perspective, *Journal of Strategic Security*, 4(1): s.19-36.
- Day, J. (2011), Buy Off and Buy In Flipping The FARC, *Journal of Strategic Security*, 4(3): s.49-59.
- Dishman, C. (2005), The Leaderless Nexus: When Crime And Terror Converge, *Studies in Conflict and Terrorism*, 28(3): s.237-252.
- Eccarius-Kelly, V. (2012), Surreptitious Lifelines: A Structural Analysis Of The FARC And The PKK, *Terrorism and Political Violence*, 24(2), s.235-258.

- Freedman, B. ve Levitt, M. (2009), Contending With The PKK's Narco-Terrorism, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/contending-with-the-pkks-narco-terrorism>, (Erişim Tarihi: 15.10.2018).
- Freeman, M. (2011), The Sources Of Terrorist Financing: Theory And Typology, *Studies in Conflict and Terrorism*, 34, s.461-475.
- Gul, N. (2006), Post-9/11 Afghanistan And The Regional Security Scenario, *Pakistan Horizon*, 59(1), s.45-57.
- Hausken, K. ve Gupta, D. (2015), Terrorism And Organized Crime: The Logic Of An Unholy Alliance, *International Journal of Contemporary Sociology*, 52(2), s.141-166.
- Hernández, J. (2013), Terrorism, Drug Trafficking, And The Globalization Of Supply, *Perspectives on Terrorism*, 7(4), s.41-61.
- Hutchinson, S. ve O'malley, P. (2007), A Crime-Terror Nexus? Thinking On Some Of The Links Between Terrorism And Criminality, *Studies in Conflict Terrorism*, 30(12), s.1095-1107.
- Hürriyet Gazetesi (02.06.1999), Öcalan Tek Tek Anlatıyor, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ocalan-tek-tek-anlatiyor-39083102>, (Erişim Tarihi: 15.10.2018).
- Johnsson, M. ve Cornell, S. (2008), Kurds And Pay – Examining PKK Financing, http://isdpeu/content/uploads/publications/2008_comell-jonsson_examining-pkk-financing.pdf, (Erişim Tarihi: 15.10.2018).
- Labrousse, A. (2005), The FARC And Taliban's Connection To Drugs, *The Journal of Drug Issues*, 35(1), s.169-184.
- Meyer, J. (2018), The Secret Story Of How America Lost The Drug War With The Taliban, <https://www.politico.com/story/2018/07/08/obama-afghanistan-drug-war-taliban-616316>, (Erişim Tarihi: 13.12.2018).
- Otis, J. (2014), *The FARC And Colombia's Illegal Drug Trade*, Wilson Center, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Otis_FARCDrugTrade2014_0.pdf, (Erişim Tarihi: 07.09.2018).
- Saab, B. Y. ve Taylor, Alexandra W. (2009), Criminality And Armed Groups: A Comparative Study Of FARC And Paramilitary Groups In Colombia, *Studies in Conflict and Terrorism*, 32(6), s.455-475.

- Schmid, A. (2004), Links Between Terrorism And Drug Trafficking: A Case Of 'Narco-Terrorism'?, *Turkish Policy Quarterly*, 3(2), s.1-14.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018a), Türkiye'nin Uyuşturucu İle Mücadelesi, <http://www.mfa.gov.tr/pkk.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 25.11.2018).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018b), PKK, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi_.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 19.11.2018).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2017), Narkoterörizm İle Mücadele Uyuşturucu Ve PKK/KCK, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/yayim/teror/Nar-koterorizm_ile_mucadele.pdf, (Erişim Tarihi: 08.11.2018).
- Trading Economics (2018), Afghanistan- Economic Indicators, <https://tradingeconomics.com/afghanistan/indicators>, (Erişim Tarihi: 15.11.2018).
- Williams, P. (2012), Insurgencies And Organized Crime, *Drug Trafficking, Violence, And Instability*, (Eds. P. Williams ve V. Felbab-Brown), s.27-72, Carlisle Barracks, PA: U.S. Army War College Strategic Studies Institute.
- Wright-Neville, D. (2012), Global Terrorism, *An Introduction To International Relations* (2nd ed.), (Eds.: R. Devetak, A. Burke ve J. George), s.398-413, Cambridge: Cambridge University Press.